

Strål
säkerhets
myndigheten

Swedish Radiation Safety Authority

Tillsynsvägledning strålskyddslag (2018:396) och
strålskyddsförordning (2018:506)

Tillsynsvägledning radon

Bostäder och lokaler dit allmänheten har tillträde

Bakgrund

Den 1 juni 2018 trädde strålskyddslagen (SsL) och strålskyddsförordningen (SsF) ikraft. Bestämmelserna i lagen och förordningen reglerar bland annat vad som gäller för radon i bostäder och lokaler dit allmänheten har tillträde.

Syfte

Denna tillsynsvägledning riktar sig till kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt verksamhetsutövare som bedriver verksamheter som omfattas av kommunernas tillsyn. Tillsynsvägledningen syftar till att ge stöd kring bestämmelsernas tillämpning. Vägledningen ersätter inte kraven i SsL och SsF. Det kan finnas alternativa sätt att uppnå bestämmelserna som inte tas upp här. Om rättspraxis visar en annan tolkning av bestämmelserna kommer även vägledningen att uppdateras för att tydliggöra Strålsäkerhetsmyndighetens syn.

Mäta radonhalt

Vid mätning av radonhalt bör man använda sig av Strålsäkerhetsmyndighetens metodbeskrivning för bostäder eller arbetsplatser. Dessa återfinns på myndighetens hemsida: www.stralsakerhetsmyndigheten.se. Att genomföra mätningar i en byggnad är det enda sättet att fastställa byggnadens radonhalt. Mätmetoderna enligt metodbeskrivningarna bör användas för att ett tillförlitligt resultat ska uppnås.

Mätperiod

Mätningar av radonhalt ska göras mellan 1 oktober och 30 april. Anledningen till detta är att självdragsventilation är som mest effektiv när det är stor skillnad mellan inomhus- och utomhustemperaturen. Även när det gäller byggnader med mekanisk ventilation är radonhalter uppmätta under denna period representativa för medelvärdet under ett år. Mätperioden ska pågå i minst två månader, men gärna längre. Detta eftersom tillförlitligheten ökar ju längre tid mätningen pågår. Man kan enligt metodbeskrivningen acceptera att en liten del av perioden förläggs utanför intervallet (se metodbeskrivning ”mätning av radon i bostäder”).

Det förekommer att korttidsmätning utförs, vilket innebär att mätperioden varierar mellan två dygn och en vecka. En sådan mätning ger inte tillräckligt underlag för att beräkna ett årsmedelvärde och kan därför inte relateras till referensnivån. Tillsynsmyndigheten bör därför inte använda korttidsmätning som underlag för beslut.

Strålsäkerhetsmyndigheten rekommenderar att mätning av radonhalt ska genomföras vart tionde år eller efter större ombyggnationer. Detta på grund av att boendevanor, ventilation samt förhållanden i mark och byggnad förändras över tid. Nyssnämnda faktorer är sådana som påverkar radonhalten.

Tillsynsansvar

Enligt 8 kap. 2 § 2 SsL ska de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet utöva tillsyn i fråga om radonhalten i bostäder och lokaler som allmänheten har tillträde till inom kommunen.

Ansvar för mätning och åtgärder

Enligt 3 kap. 5 § SsL ansvarar den som har rådighet över fastigheten för att radonhalten hålls så låg som det är rimligt och möjligt. Med rådighet avses exempelvis den som kan utöva bestämmanderätt över verksamheten eller fastigheten (oftast fastighetsägaren).

Referensnivå

Enligt 3 kap. 6 § SsF är den nationella referensnivån för radon i bostäder och lokaler dit allmänheten har tillträde 200 Bq/m³. Referensnivån är olämplig att överskrida, men inte en gräns som inte får överskridas.

Optimering

Den som har rådighet över fastigheten är ansvarig för att optimera strålskyddet. Optimering innebär att åtgärder ska vidtas så att radonhalten i en byggnad hålls så låg som det är möjligt och rimligt, enligt 3 kap. 5, 6 §§ SsL. Optimering ska prioriteras när

byggnadens radonhalt överskrider referensnivån, men kan fortsätta att användas under referensnivån. Det innebär att tillsynsmyndigheten kan ställa krav oavsett om radonhalten överskrider referensnivån eller inte.

Vilken eller vilka åtgärder som är möjliga och rimliga att vidta i respektive fall bedöms av tillsynsmyndigheten, med hänsyn tagen till befintlig teknisk kunskap samt ekonomiska och samhälleliga faktorer. En helhetsbedömning av samtliga nämnda faktorer behöver göras för att komma fram till om åtgärden är möjlig och rimlig. Ett exempel på en sådan avvägning är när en åtgärd kan sänka radonhalten kraftigt utan att vara särskilt kostsam.

Försiktighet och kompetens

Enligt 3 kap. 10 § SsL ska den som har rådighet över fastigheten kontrollera och upprätthålla strålskyddet på de platser där strålning kan förekomma. Det innebär att det behöver finnas rutiner som säkerställer kunskap om fastighetens radonhalt genom exempelvis regelbundna radonmätningar, att vidtagande av eventuella åtgärder genomförs samt att uppföljning kring åtgärdernas effekt av radonhalten sker. Dessa rutiner kan jämföras med de krav som ställs på verksamhetsutövare enligt kapitel 26 i miljöbalken (1998:808). Om verksamhetsutövaren har goda skriftliga rutiner enligt nyssnämnda kapitel som medför att det strålskydd som krävs enligt SsL upprätthålls, behövs ingen komplettering med ytterligare rutin eller fakta.

Radon i bostäder

Av 3 kap. 6 § SsF framgår, som nämnts ovan, att referensnivån 200 Bq/m³ gäller i bostäder och lokaler dit allmänheten har tillträde. Det innebär att tillsynsmyndigheten har möjligt att ställa krav på radonhalt även i privata bostäder. Vid kravställande ska man göra en rimlighetsavvägning utifrån teknisk kunskap samt samhälleliga och ekonomiska faktorer. I en bostad som exempelvis används sporadiskt eller tillfälligt och där få personer vistas, är det sannolikt inte rimligt att kräva optimering om radonhalten överskrider referensnivån. Bostäder där många personer vistas frekvent och exponeras för förhöjda radonhalter bör prioriteras vid tillsyn.

Inomhusmiljö i byggnader

Vid förhöjda radonhalter i byggnader ska åtgärder vidtas för att sänka radonhalten. Det kan exempelvis innebära att öka luftomsättningen med hjälp av någon typ av mekanisk ventilation. När luftomsättningen ökas i syfte att minska radonhalter i en byggnad påverkas faktorer i inomhusmiljön som regleras i annan lagstiftning. Dessa faktorer kan också utgöra störningar och måste därför också beaktas. Krav gällande hälsoskydd i inomhusmiljö, fränsett radon, regleras i miljöbalken. Information om detta finns även i Folkhälsomyndighetens vägledning. Folkhälsomyndigheten är tillsynsvägledande för frågor gällande miljöbalken. Mer information: www.folkhalsomyndigheten.se.

Avgifter

Enligt 8 kap. 14 § SsF får en kommun meddela föreskrifter om avgifter för den tillsyn som den kommunala nämnden utövar. Det är tillsynsmyndigheten själv som måste reglera avgiften för den tillsyn de utövar med stöd av strålskyddslagen. Beslutet får förenas med vite enligt 8 kap. 7 § SsL och det aktuella beloppet regleras med stöd av lag (1985:206) om viten.

Beslut fattade innan den 1 juni 2018

Ärenden gällande radon som initierats och beslutats innan den 1 juni 2018, d.v.s. innan strålskyddslagen trädde i kraft, kan slutföras med hänvisning till miljöbalken och Folkhälsomyndighetens allmänna råd.

Beslutets giltighet

Enligt 10 kap. 3 § SsL ska beslut enligt denna lag gälla omedelbart om inte annat bestämts. Det innebär att tillsynsmyndigheten har möjlighet att justera beslutets ikraftträdande exempelvis till att gälla från och med då överklagandetiden löpt ut eller överklagandet vunnit laga kraft.

Överklagandehänvisning

Vid föreläggande där laghänvisning till både miljöbalken och strålskyddslagen förekommer behöver information om överklagande finnas i överklagandehänvisningen. Lagrummen har olika överinstanser och den som delges föreläggandet behöver veta i vilken överinstans ett eventuellt överklagande ska hanteras. Beslut som grundas på bestämmelser i strålskyddslagen ska överklagas till förvaltningsrätten. Beslut som istället grundas på bestämmelser i miljöbalken ska överklagas till länsstyrelsen.

Vid frågor gällande tillsynsvägledningen, kontakta SSM via funktionsbrevlådan: radon-kommun@ssm.se

**Strål
säkerhets
myndigheten**

Swedish Radiation Safety Authority

Strålsäkerhetsmyndigheten
Swedish Radiation Safety Authority

SE-171 16 Stockholm **Tel:** +46 8 799 40 00
Solna strandväg 96 **Fax:** +46 8 799 40 10

E-mail: registrator@ssm.se
Web: stralsakerhetsmyndigheten.se